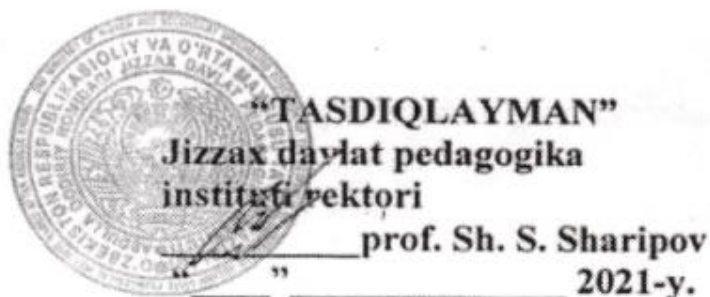

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI**

JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

**5111700 - "Boshlang'ich ta'lim va sport-tarbiyaviy ish" ta'lim yo'nalishi
negizidagi:**

**5A111701 – "Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich
ta'lim)" magistratura mutaxassisligi**

**MAGISTRATURA MUTAXASSISLIGI UCHUN MAGISTRATURAGA
KIRISH SINOVLARI**

DASTURI VA BAHOLASH MEZONLARI

5A111701 – “Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang’ich ta’lim)” magistratura mutaxassisligi uchun magistraturaga kirish sinovlari dasturi va baholash mezonlari

Tuzuvchilar:

Jumanazarova G.U.- JDPI “Boshlang’ich ta’lim nazariyasi va amaliyoti” kafedrası mudiri, faliologiya fanlari doktori, professor v.b.

Taqrizchilar:

X.A.To’raqulov – JDPI “Boshlang’ich ta’lim nazariyasi va amaliyoti” kafedrası professori, texnika fanlari doktori, professor.

Xalikov A.A. – Nizomiy nomidagi TDPU, “Boshlang’ich ta’lim fanlari” kafedrası mudiri, p.f.d., professor.

Dastur Jizzax davlat pedagogika instituti Kengashining 2021-yil 3-iyuldagi № 11-son bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

Kirish

5111700 - “Boshlang‘ich ta‘lim va sport-tarbiyaviy ish” bakalavriat ta‘lim yo‘nalishi – Respublikamizdagi umumiy o‘rta ta‘lim maktablari boshlang‘ich sinflari tizimida faoliyat ko‘rsatuvchi bo‘lajak boshlang‘ich sinf mutaxassisliklariga oid bo‘lgan eng so‘nggi zamonaviy talablar darajasidagi chuqur bilimlarni berishga qaratilgan. Bunda Vatanimiz va xorijiy mamlakatlarning bugungi kungacha bo‘lgan boshlang‘ich ta‘lim sohasidagi so‘nggi ilmiy yangiliklar, rivojlanish bosqichlarini ketma-ketlikda o‘rgatish, shu bilan birga, ularning boshlang‘ich ta‘lim sohasidagi ahamiyatini o‘rganib qiyosiy tahlil qilishda birlamchi, asl manbalar bilan ishlash ko‘nikmasini shakllantirish bo‘yicha hamda ilg‘or kompyuter va axborot texnologiyalaridan, pedagogic texnologiyalardan foydalangan holda bilim va malakalarini oshirish va ko‘nikma hosil qilishdan iboratdir.

Dastur 5A111701 – “Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang‘ich ta‘lim)” magistratura mutaxassisligiga kiruvchi talabalar uchun ta‘lim yo‘nalishi o‘quv rejasiga asosan 2 ta ixtisoslik fanlari bo‘yicha: “Matematika o‘qitish metodikasi”, “Ona tili o‘qitish metodikasi” va 2 ta asosiy fanlardan “Boshlang‘ich matematika kursi nazariyasi” “Ona tili” fanlaridan test savollari shakllantirilgan. Bu fanlar negizida qamrab olingan ma‘lumotlar quyida batafsil keltirilgan. Magistratura mutaxassisligiga kiruvchi talabaga 50 ta savol berilib, ulardan 30 tasi mutaxassislik bo‘yicha, 10 ta psixologiya va 10 ta pedagogikadan beriladi

5A111701 – Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang‘ich ta‘lim)

Dasturning maqsadi va vazifalari. Mazkur dastur 5A111701 – “Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang‘ich ta‘lim)” mutaxassëisligi bo‘yicha magistraturaga kiruvchilarining boshlang‘ich ta‘limda o‘qitiladigan fanlarning nazariy asoslari, boshlang‘ich ta‘lim konsepsiyasini bilishi, umumiy ilmiy uslublar, boshlang‘ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o‘qitish, shuningdek tarbiyaviy ishlarni tashkil etish metodikasini tashkil etish yo‘llari, ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish bo‘yicha layoqatlarini aniqlashga mo‘ljallangan.

Dasturning maqsadi magistraturaga kiruvchilarning bakalavriatura bosqichida boshlang‘ich ta‘limda o‘qitishning ilmiy-metodik muammolarini tadqiqot qilishda zarur bo‘ladigan ilmiy-bilish nazariyasi, boshlang‘ich ta‘limda o‘qitishning didaktik tamoyillari, uslublari o‘zlashtirganligini aniqlash. Shuningdek, magistraturaga kiruvchilarni boshlang‘ich ta‘limda o‘qitiladigan fanlarning nazariy asoslari, boshlang‘ich ta‘lim konsepsiyasini bilishi, umumiy ilmiy uslublar, boshlang‘ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o‘qitish, shuningdek tarbiyaviy ishlarni tashkil etish metodikasini tashkil etish yo‘llari, ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish uslublari va tamoyillari o‘zlashtirganlik va amalda qo‘llay olish malakalari darajasini aniqlash.

Dasturning vazifalari: magistraturaga kiruvchi talabalarning

- boshlang'ich ta'lim tadqiqotlari uslublari bo'yicha ilmiy va uslubiy adabiyotlar bilan tanishganligi darajasini;

- boshlang'ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o'qitish, shuningdek tarbiyaviy ishlarni tashkil etish metodikasini tadqiq qilishning ilmiy yo'nalishlari bilishi darajasini;

- tadqiqot jarayonida boshlang'ich sinf o'qituvchisining aniq vazifasini anglay olish darajasini;

- boshlang'ich ta'lim tadqiqotlar sohasining ilmiy yo'nalishlari, tadqiqotlar sohasida ilmiy mushohada va ilmiy tahlil masalalarini o'zlashtira olganliklarini;

- ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish, tadqiqot natijalarini tahlil qilish malakalarining mavjudligini;

- ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishning shakl, metod va vositalari haqida umumiy tushunchalarga ega ekanligini ko'rsatib berish.

Dasturning asosiy mazmuni. Mazkur dasturning asosiy mazmuni 5A111701 - "Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim)" mutaxassisligi bo'yicha magistraturaga qabul jarayonida o'tkaziladigan mutaxassislik bo'yicha test jarayonida magistraturaga kiruvchilarning bakalavr ta'lim bosqichida olgan bilimlariga hamda fanlar bo'yicha mustaqil ta'limga tayyorgarlik jarayonlarida, kurs ishlari, bitiruv malakaviy ishi bajarish jarayonida shakllantirilgan ilmiy adabiyotlar bilan ishlash, tarixiy tahlil va tarixiy taqqoslash orqali tarixiy dalil va manbalarning ilmiy tadqiqot jarayonlariga jalb etish, ilmiy tadqiqot ishlari va manbaviy hujjatlar bilan ishlash ko'nikmalarining shakllantirilganligi, ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishning shakl, metod va vositalari haqidagi umumiy tushunchalari, ilmiy mushohada qila olish va yangi g'oyalar shakllantira olish qobiliyati, ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish mazmuni bilan tanishganligi, tadqiqot natijalarini tahlil qila olish qobiliyatining mavjudligi, fanning ilmiy va ta'limiy xususiyatlarini o'zlashtirish jarayonida o'zlashtirgan bilimlari va malakalarini aniqlashga yo'naltirilgan masalalarni qamrab olgan.

Boshlang'ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o'qitish metodikasini tadqiq qilishning ilmiy yo'nalishlari.

Ona tili o'qitish metodikasi. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasining predmeti va vazifalari. Ona tili o'qitish metodikasini o'rganish predmeti, ta'lim berish sharoitida ona tilini egallash jarayonidir. Metodikaning ta'lim berish bilan bir vaqtda o'quvchilarni tarbiyalashga ular nutqi, tafakkurini o'stirishga, ularni shaxs sifatida rivojlantirishga oid talablarni hisobga olish.

Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasining nimani o'quvchi bilishi kerak, qanday o'qitish kerak, nega shunday o'qitish kerak, boshqacha emas savollariga javob tayyorlab berish.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari ta'lim tizimida va hayotda ona tilining tutgan o'rni. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitishda izchillikka va

istiqlolga rioya qilishning zaruriyligi. Boshlang'ich sinflarda ona tilidan beriladigan bilimlar mazmuni va mashg'ulot turlari.

Boshlang'ich sinflar ona tili dasturini tuzilish prinsiplari. Dastur bo'limlari, ularning umumiy va o'ziga xos tomonlari. Har bir bo'lim yuzasidan o'zlashtirilishi zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar hajmi.

Boshlang'ich sinflarga ona tili o'qitish metodikasining ilmiy asoslari va uning boshqa fanlar orasida tutgan o'rnini. Metodikaning dunyoni bilish nazariyasi bilan til haqidagi fan, pedagogika, ruhshunoslik (psixologiya), psixolingvistika, logika, adabiyotshunoslik fanlari bilan bog'liqligi.

Ona tili o'qitish prinsiplari. Ona tili o'qitish metodikasining tamoyillarini ishlab chiqishda boshqa fanlarning ko'rsatmalariga asoslanish. Til materiyasiga e'tibor berish tamoyili, tilning ichki bog'liqligi, tilga sezgirlikni tarbiyalash, tilning ifodaliligiga e'tibor berish, og'zaki nutqning yozma nutqdan oldin shakllantirish tamoyili.

Ona tili o'qitish metodikasining tekshirish usullari. Nazariy tekshirish usullari: hodisaning metodik asosini, bog'lik fanlarni o'rganish: "masala tarixi"ni o'rganib, uni hozirgi vazifalar nuqtai nazaridan baholash: yaqin fanlar tekshirish usullarini o'rganish: tajriba asosida olingan materiallarni tahlil qilish va amaliy tavsiyanomalarni shakllantirish. Empirik (tajribaga asoslangan) tekshirish usullari: ilg'or o'qituvchilar ish tajribasini o'rganish: o'qitish jarayonini maqsadga muvofiq

kuzatish: metodika taraqqiyotida keng tarqalgan eksperiment usuli, uning oldingilardan farqi, vazifalari. Tadqiqot bosqichlari. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish sohasidagi metodik meroslarning qisqacha tavsifnomasi.

Savod o'rgatish metodikasi. Savod o'rgatish metodikasining maqsad va vazifalari. O'qish va yozish nutqiy faoliyat turidir. Maktabda endigina o'qishni boshlagan bola va savodli kishining o'qish va yozuv jarayonida psixo-fiziologik tahlil. O'zbek tilining tovush tuzilishi va grafikasi, ularning o'zaro bog'liqligi.

Savod o'rgatishda hozirgi zamon analiz-sintez tovush metodi. Savod o'rgatishda hozirgi zamon analiz-sintez tovush metodikasining an'anaviy (odat bo'lib qolgan) prinsiplari tarbiyalovchi va o'stiruvchi xususiyati, o'quvchilarning jonli nutqiga asoslanish, metod asosiga tovush olinishi o'qishbirligi bo'lgan ekani; tashkiliy tomondan tayyorlov va asosiy davrga bo'linishi va nisbatan yaqindan shakllagan yoki tashkil topish jarayonida bo'lgan prinsiplari.

Savod o'rgatish jarayonida o'quvchilarga differensial va individual yondashish; grammatika va imloga oid boshlang'ich tushunchalarni nazariyasiz amaliy berib borish; so'zni bo'g'in-tovush tomonidan tahlil; tushunchaning nusxasini chizish. Modellashtirish elementini kiruvchi; (o'quvchilarni tarbiyalash).

Savod o'rgatish darslarining tarbiyaviy vazifalari. Bolalarning savod o'rgatishga tayyorgarligini o'rganish. Savod o'rgatish jarayoni. Savod o'rgatishda tayyorlov davri, bu bosqichdagi o'qish va yozuv darslarining mavzulari hamda ish turlari.

Savod o'rgatishda asosiy davr (alifbe davri). Asosiy davrning vazifalari. Yangi material o'rganiladigan mustahkamlanadigan o'qish darslari va unda foydalanadigan ish turlari. Savod o'rgatish jarayonida tovushlar va harflarni o'rganish tartibiga "Alifbo" qurilishining bog'liqligi. Savod o'rgatishda differensial va individual yondashish.

Asosiy davrning yakunlovchi qismi, uning vazifalari. Savod o'rgatish davrida o'quv mashg'ulotlarining asosiy turlari: tovush ustida ishlash; tovushlar artikulyatsiyasi, diksiya ustida ishlash. Savod o'rgatish jarayonida o'quvchilarlar nutqini o'stirish; lug'at ustida ishlash. Savod o'rgatish davrida grammatika, imlodan dastlabki amaliy bilimlar. Oz komponentli maktablarda darslarni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari.

Savod o'rgatish davrida boshlang'ich yozuvga o'rgatish. Yozuvga o'rgatish mazmuni va vazifalari; yozuv malakasini shakllantirish bosqichlari. Hozirgi yozuv shriftiga (harfiga) tavsifnoma. Yozuvga o'rgatish bilan bog'liq holda husnixat malakasini shakllantirish usullari. Yozuvga o'rgatishning tashkiliy va gigenik shartlari. harfni yozishga o'rgatish yo'llari. O'quvchilarda uchraydigan tipik grafik xatolar. Yozuvga o'rgatish jarayonida asosiy imloviy elementlar. Yozuv darslarida o'quvchilar nutqini o'stirish. Savod o'rgatish davrida va yozuv darslari, ularga qo'yiladigan talablar. O'qish va yozuv darslarining turlari, o'qish va yozuv darslari tizimi. Savod o'rgatish sohasida yangi ilmiy tadqiqot ishlari. Savod o'rgatish muammolari va istiqboli. Savod o'rgatishga bolalarni oilada va bog'chada tayyorlash.

Sinfda o'qish metodikasi. Sinfda o'qish darslarining ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati va vazifalari. Boshlang'ich sinflarda o'qishga o'rgatish vazifalari va faol kitobxonlarni shakllantirish. O'qish darslarining tarbiyalovchi imkoniyatlari. O'qish malakasi haqida tushuncha.

O'qish malakalarining sifatleri: to'g'ri, tez (me'yorida bo'lgan tezlikda).

O'qish malakalarining sifatleri ongli, ifodali o'qish. O'qish malakalarini shakllantirish jarayonini takomillashtirish yo'llari. O'qishda yo'l qo'yiladigan xato turlari va ularni yo'qotish yo'llari.

Ifodali o'qish metodikasining asoslari. Ritorikani egallash, nutq texnikasi: nafas olish, ovoz diksiyasi. Nutq logikasi: pauza, urg'u ohang, intonatsiya. Adabiy asarni tahlil qilish va ifodali o'qishga tayyorlash usullari. O'qituvchining namunali qilish; ifodali o'qishga oldindan tayyorlash, qanday o'qish kerakligini og'zaki tushuntirish. Ifodali o'qish musobaqasini o'tkazish.

Boshlang'ich sinflarda badiiy asarni tahlil qilish. Badiiy asarni tahlil qilishni adabiy asoslari. Kichik yoshdagi o'quvchilarning badiiy idrok etishdagi psixologik xususiyatlari.

Boshlang'ich sinflarda badiiy asar ustida ishlash jarayoni. Badiiy asar ustida ishlashning asosiy bosqichlari (birinchi sintez, analiz, ikkinchi sintez bosqichi).

Badiiy asarni o'qishga tayyorgarlik. Tayyorgarlik ishlarining vazifalari va didaktik shakllari. Asar mazmuni bilan birinchi tanishtirish (birinchi sintez). Asar mazmunini uning xususiyatlari bilan birgalikda tahlil qilish. Tahlil jarayonida matn ustida ishlash turlari: tanlab o'qish(matnni berilgan

topshiriqqa mos qismini o'qish) savolga o'z so'zi bilan javob berish, matni tasvirlash. Asar rejasini tuzish.

Reja tuzishga tayyorlash mashqlari: berilgan sarlavqalardan kichik matn mazmuniga mosini tanlash; matnning o'qituvchi bergan savolga javob bo'ladigan qismini tanlab o'qish. Har xil janrdagi asarlarni o'qish usuliyatining o'ziga xosxususiyatlari. Ertakni o'qish metodikasi. Ertakni o'qishning pedagogik qimmati.

O'quvchilarni ertak janri bilan tanishtirish, hayvonlar haqidagi ertaklar. Sehrli ertaklar. O'quvchilarni ertakni o'qishga tayyorlash.

Hikoya janridan asarni o'qish metodikasi. She'riy nutqning xususiyatlari.

She'riy tahlil qilish uslubiyoti. She'rni o'qish darsida, asosiy ish turi ifodali o'qish ekani. Lirik she'rni o'qishga tayyorlash. Masal janridagi asarlarni o'qish metodikasi. Ilmiy-ommabop asarlarni o'qish metodikasi. Topishmoq, tez aytilish, maqol janridagi asarlarni o'qish metodikasi. Doston janridagi asarlarni o'qish metodikasi. Sinfdan tashqari o'qish metodikasi. Bolalarni mustaqil o'qishi haqida tushuncha, uning vazifalari. To'g'ri kitobxonlik faoliyatini shakllantirish tizimiga tavsifnoma. Boshlang'ich maktabda kitobxon o'quvchilarni shakllantirish bosqichlari. O'quv materiallari va o'qitish metodlariga qisqacha tavsifnoma.

Kichik yoshdagi o'quvchilarda kitobxonlik mustaqilligini shakllantiradigan mashg'ulot va darslar qurilishini asosiy turlari.

Fonetika, grammatika, so'z yasalishi va orfografiyani o'rgatish metodikasi. Kichik yoshdagi o'quvchilarda ilmiy dunyoqarash elementlarini shakllantirishda ona tilini o'rgatishning ahamiyati.

Ona tilini o'rgatishning lingvistik asoslari. Boshlang'ich ta'limda ona tilini o'rgatish mazmuniga tavsifnoma.

Fonetika va grafika asoslarini o'rgatish usuliyati. Kichik yoshdagi o'quvchilarning ona tilini o'zlashtirishda fonetika bilimining ahamiyati. O'quvchilarda so'zning tovush va harf tarkibi haqidagi boshlang'ich tasavvurini shakllantirish.

Tovushlar va harflar, unli va undosh, jarangli va jarangsiz undosh tovushlar, ularning yozuvda ifodalanishi.

Bo'g'in, bo'g'in ko'chirish qoidalari bilan tanishtirish, ularni amaliy o'zlashtirish ustida ishlash.

O'quvchilarda grammatika va so'z yasalishiga oid tushunchalarni shakllantirishning metodik asoslari.

Grammatik tushunchaning mohiyati va uni kichik yoshdagi o'quvchilar o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar. Tushunchani o'zlashtirish ustida ishlash jarayoni, uning shartli ravishda to'rt bosqichga bo'linishi. Birinchi tushunchaning muhim belgilarini ajratish maqsadida til materialini analiz qilish. Ikkinchi bosqich tushuncha belgilarini umumlashtirish, atama berish. Uchinchi bosqich tushuncha ta'rifini ifodalash, belgilar mohiyatini va ular

orasidagi bog‘lanishni aniqlash. To‘rtinchi bosqich-yangi til materiali asosida o‘rganilayotgan tushunchani aniqlash.

Kichik yoshdagi o‘quvchilar tushunchasi o‘zlashtirilgani ta‘minlaydigan metodik shartlar; o‘quvchilar aqliy faoliyatining aktivligi; o‘quvchilarda so‘z va gapga lingvistik munosabatini o‘stirish ustida maqsadga yo‘naltirilgan ishlar; yangi tushunchani ilgari o‘rganilgan tushunchalar tizimga kiruvchi; ayrim til kategoriyalari bog‘lanishining mohiyati yangi til kategoriyasini o‘rganish jarayonida ochiladi; tushunchani ko‘rsatmali o‘rganish. Grammatik va so‘z yasalishiga oid mashqlar, ularning turlari. Tushunchani o‘zlashtirishning turli bosqichlarida grammatik mashqlarni tadbirlash usuliyati. So‘zni va gapni tahlil qilish, uning turlari va tilni o‘rganish jarayonida undan foydalanish.

Boshlang‘ich sinflarda so‘zning morfemik tarkibini o‘rganish usuliyati. So‘zning morfemik tizimini o‘rganish tizimi. O‘zak va qo‘shimcha ustida ishlashning mazmuni va metodikasi.

So‘z turkumlarini o‘rganish bilan bog‘liq holda so‘zning tarkibi ustida ishlash. So‘z turkumlarini o‘qitish metodikasi. Otni o‘rgatish tizimi. Otning leksik va grammatik ma‘nosi ustida ishlash. Otlarda son haqida tushunchani o‘rganish usuliyati. Otlarning egalik qo‘shimchalari bilan o‘zgarishini o‘rganish. Otlarning kelishik qo‘shimchalari bilan o‘zgarishini o‘rgatish.

Boshlang‘ich sinflarda sifatni o‘rganish tizimi. Mavzuni o‘rganishning vazifalari. Sifatni o‘rganish jarayonida leksik-stilistik ishlar.

Boshlang‘ich sinflarda sonni o‘rganish tizimi. Mavzuni o‘rganishning vazifalari.

Olmosh, kishilik olmoshlarini o‘rganish usuliyati.

Boshlang‘ich sinflarda fe‘lni o‘rganish tizimi. Fe‘lni o‘rganishning vazifalari. Fe‘lni o‘rganishda izchillik. Bo‘lishli va bo‘lishsiz fe‘llarni o‘rganish. Fe‘llarda zamon mavzusini o‘rganish. Fe‘llarda shaxs-son qo‘shimchalari. Fe‘lni o‘rganish jarayonida o‘quvchilar nutqini o‘stirish.

Boshlang‘ich sinflarda sintaksis va punktuatsiya elementlarini o‘rganish. Materiallarni sinflarga joylashtirish tizimi. O‘quvchilarda asosiy sintaktik tushunchalarni shakllantirishning shart-sharoitlari. Kichik yoshdagi o‘quvchilarni punktuatsiya bilan tanishtirish.

Orfografiyani o‘rganish uslubiyoti. To‘g‘ri yozishni o‘rgatishda grammatik va antigrammatik yo‘nalishlar. Orfografik malakaning psixologik tabiati. Imlo qoidasi ustida ishlash usullari. Imloviy mashqlar grammatik-imloviy tahlil, ko‘chirib yozuv, diktant va uning turlari, leksik-grammatik tahlil, bayon. Mashqni tanlash me‘yori. Imlo malakalarini shakllantirishning muhim shartlari. Ona tilidan bilim, ko‘nikma va malakalarni tekshirish. To‘rt yillik boshlang‘ich ta‘lim “Ona tili” darslariga tavsifnoma.

Ona tili darslari. Darsga umumiy tavsifnoma. Ona tili darslarining turlari va qurilishi. O‘quvchilar nutqini o‘stirish metodikasi. Kichik yoshdagi o‘quvchilar nutqini o‘stirish yo‘llari va vazifalari. Nutq va uni o‘stirish tushunchasi. Nutq o‘stirish ona tili o‘quvchining vazifasidir. O‘quvchilar nutqiga qo‘yilgan talablar. Nutq o‘quvchilar tafakkurini o‘stirishda muhim

vosita. O'quvchilar nutqini o'stirishning ona tilidan mashg'ulotlarning boshqa turlari bilan o'zaro bog'liqligi.

Lug'at ustida ishlash. Leksikologiya – lug'at ustida ishlash metodikasining lingvistik asosi. Maktabda lug'at ustida ishlashning asosiy yo'nalishlari. Lug'atni boyitish: o'quvchilar lug'atiga aniqlik kiritish; nutqiy sharoit va uning lug'atni boyitishdagi roli. So'z ma'nosini tushuntirish usullari. Sinonim va antonim, ko'p ma'noli so'zlar ustida ishlash.

O'qish, badiiy asarni qaytahikoyalash, materialni o'rganish, bayon va inshoga tayyorlanish bilan bog'liq holda o'quvchilar lug'atini faollashtirish yo'llari.

O'quvchilar nutqini o'stirish tizimida sintaktik ishlar. O'quvchilar egallaydigan sintaktik ko'nikmaning darajasi. Boshlang'ich sinflarda so'z birikmasi va nutq ustida ishlash. Gap ustida ishlash mashqlarining turlari.

Bog'lanishli nutq va uni o'stirish vazifalari. Bog'lanishli nutq haqida umumiy tushuncha. Bog'lanishli nutqdan mashq turlari. Bog'lanishli nutqqa oid aniq ko'nikmalar. Matn turlari. Bog'lanishli nutq. Og'zaki qayta hikoya qilish va yozma bayon. Namunaviy matnni qayta hikoyalash va bayon yozishga qo'yilgan talablar. Qayta hikoyalash va bayonning turlari. Namunaviy matnga yaqin yoki uni to'liq qayta hikoyalash va bayon: tanlab qayta hikoyalash: kuchaytirib qayta hikoyalash va bayon: ijodiy qayta hikoyalash va bayon.

Bog'lanishli nutq. Og'zaki hikoya va yozma insho. Insho-o'quvchilar bilimi, tafakkuri, tasavvurini ifodalash shakli, ular tildan egallagan barcha ko'nikmalarni mustaqil tadbiql etish vositasi. Og'zaki va yozma insho turlari. O'quvchilarni tarbiyalashda inshoning ahamiyati. Insho mavzusi, uni yoruvchi; material yig'ish, uni sistemaga solish, reja tuzish va inshoga tayyorlash: inshoni yozishda rejadan foydalanish ko'nikmasi, insho matnini til tomondan tayyorlash: inshoni yozish va takomillashtirish ustida ishlash. O'quvchilar inshosini tahlil qilish va undan keyingi ishlar.

Nutqiy xatolar va ularni bartaraf etish yo'llari. O'quvchilar yo'l qo'yadigan nutqiy xatolarning asosiy turlari, ularni to'g'rilash va oldini olish yo'llari. Ona tilidan sinfdan tashqari ishlar. Sinfdan tashqari ishlarning shakllari va vazifalari. Kuni uzaytirilgan guruhlarni ish turlari.

Matematika o'qitish metodikasi. Boshlang'ich sinfdan matematika o'qitish metodikasining umumiy masalalari. Boshlang'ich sinfdan matematika o'qitish metodikasi fanining vazifalari. Boshlang'ich sinfdan matematika o'qitish metodikasining fan sifatida o'z oldiga qo'ygan vazifalari. o'qitishning metodik sistemasi (tizimi) va uning turlari (1-5 ta). Metodika fanining boshqa ijtimoiy va aniq fanlar bilan bog'liqligi. Pedagogika fanining boshqa bo'limlari hamda yoshlar psixologiyasiga, Boshlang'ich sinf metodikasiga bog'liqligi. Metodika fanlarining ilmiy-tadqiqot metodi (kuzatish, eksperiment va boshqalar). Ularning ilmiy-izlanishda qo'llanilishi. Boshlang'ich matematika kursi-o'quv fani sifatida. Uning mazmuni va uzviyligi.

Boshlang'ich sinfdan matematika o'qitishning tarbiyaviy, ta'limiy va rivojlantiruvchi maqsadi. Boshlang'ich sinfdan matematika kursi tuzilishining o'ziga xos xususiyatlari, uning mazmuni. Nomanfiy butun sonlar arifmetikasi, miqdorlar va ularni o'lchov birliklari, algebraik va geometrik materiallar,

kasr haqida ma'lumot, arifmetik masalalar. Bu materiallarni maktab matematika kursidagi o'rni. Barcha materiallarni o'rganishdagi uzviylik. Matematik tushunchalar haqida tasavvur hosil qilishda nazariy ma'lumotlarning o'rni.

Ko'nikma va malaka hosil qilishda kursning amaliy yo'nalishi. Kichik yoshdagi bolalarning bog'chadagi matematik tayyorgarligi. Boshlang'ich sinf matematikasi va matematika o'qitishning kelgusi bosqichi orasidagi uzviylik. O'quvchilarning o'quv yili oxiridagi bilim, ko'nikma hamda malakalariga qo'yilgan dastur talablari asosida har bir bosqich uchun mo'ljallangan dastur tahlili.

Boshlang'ich sinfda matematika o'qitish metodi. Metod tushunchasi. Uning turlari va tasnifi. O'quv bilish faoliyatini tashkil qilish metodi va ular orasidagi bog'liqlik. O'quvchilarning mustaqil ishlari - o'qitish metodi sifatida. O'qitishni tashkil qilishda didaktik o'yin metodidan foydalanish. O'qitish metodining o'qitish maqsadi, mazmuni, sohalariga bog'liqligi bolalarning yosh xususiyatlariga qarab aniqlanadi.

O'qitish samaradorligini oshirishda qo'llaniladigan metodlar. o'quvchilar faoliyat darajasini, o'zlashtirish samarasini aniqlash metodlari. Dasturlashtirilgan ta'lim. O'quvchilarning faollik darajasiga ko'ra qo'llaniladigan metodlar.

Matematika darsida yozma ishlar va ularni tashkil qilish, o'quvchining daftar yurtishini tekshirish metodlari.

Boshlang'ich sinfda matematika o'qitishni tashkil qilish shakllari. Boshlang'ich sinfda matematika darsining tuzilishi va dars tizimi. Hozirgi zamon talabiga mos dars. Darsda o'qitishning samaradorligini oshirish metodi qo'llanishi.

Darsda didaktik o'yin elementlaridan foydalanish. o'qituvchining darsga tayyorligi. Mavzu mazmuniga mos o'qitish metodi, vositalarini tanlab o'qitishning tashkiliy shakl yakka, guruhlarga bo'lib, ommaviylarini, o'qitishning tarbiyaviy, ta'limiy hamda dars ishlanmasini tuzish. Problemani muammoli dars va uni tashkil qilish usullari.

Ta'limning darsdan tashqari yordamchi shakllari: o'zlashtirmovchi o'quvchilar bilan ishlash; o'quvchilar uy vazifalari, uni tashkil qilishga qo'yilgan talablar; uning tekshirish metodlari; darsdan tashqari mashg'ulot turlari, o'quvchining bilim saviyasini kengaytirish, fanga bo'lgan qiziqishini orttirishdagi o'rni. Iqtidorli o'quvchilar bilan ishlash. Iqtidorli sinflar, litsey, gimnaziyalarining Boshlang'ich sinfida matematika darslarini tashkil qilish.

Boshlang'ich sinf matematika darslarida didaktik tamoyillar: imiylik, ko'rsatmalilik, onglilik, faollik, puxta o'zlashtirish, sistemalilik, ketma-ketlik tamoyillari. Matematikadan dars jarayonini yoritish uchun qo'llaniladigan o'quv vositalari va ularning vazifalari.

O'quvchi va o'qituvchi uchun o'quv vositalar majmuasi, ularning xususiyatlari va foydalanish metodi, unga qo'yilgan talablar. Matematikadan Boshlang'ich sinflar uchun darsliklar, ularning mazmuni va tuzilishi. Turli qo'llanmalar va ulardan foydalanish. Turli vosialardan foydalanish va qo'lda

yasaladigan ko'rgazmali ko'rsatmalar. Mikrokalkulyatorlar. Ularning tuzilishi va foydalanish metodikasi.

Oz komplektli maktablarda matematika o'qitish xususiyatlari. Oz komplektli maktablarda matematika o'qitishni tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari. Matematika darsi. Uning dars jadvalidagi o'rni, boshqa darslar bilan aloqasi. O'quvchilarning mustaqil ishlari va ularni tashkil qilish xususiyatlari. Mustaqil ishni tashkil qilish uchun dars ishlanmasi va mashqlar to'plamini tuzish. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishning xususiy masalalari. Boshlang'ich sinflarda nomanfiy butun sonlarni nomerlashga o'rgatish metodikasi.

O'quvchilarni maktabgacha bo'lgan davrda matematik tayyorgarlik darajasini aniqlash va ularni tartibga solish. Nomerlashga o'rgatishga tayyorgarlik. Son va sanoq tushunchasini shakllantirish, bosqichlari. Unli sanoq sistemasi xususiyatlari va uning nomerlashga asos qilib olinishi. Konsentrlar bo'yicha nomerlashga o'rgatish metodi. Darsni tashkil qilish, ko'rgazmalilik hamda didaktikmateriallardan foydalanish. Nomerlashga o'rgatishda matematik diktantning ro'li.

Asosiy miqdorlar va ularni o'lchov birliklarini o'rgatish metodikasi. Boshlang'ich sinflarda o'rganiladigan asosiy miqdorlar: uzunlik, massa, narx, baho, masofa, vaqt, tezlik... har bir miqdorni o'lchash, o'lchov birliklarining turlari va orasidagi bog'liklar, amallar bajarishga o'rgatish metodikasi. Proporsional bog'langan miqdorlarni o'rgatish (masalalar echish namunasida: masalan narx, baho, miqdor soni va boshqalar) Bularni shakllantirishda qo'llaniladigan vositalar, o'yin mashg'ulotlari tayyorlash.

Nomanfiy sonlar ustida arifmetik amallarni o'rgatish metodikasi. Arifmetik amallarni o'rgatishning umumiy masalalari. Qo'shish va ayirish, Ko'paytirish va bo'lish amaliy ma'nosini ochib berish va uni bosqichlab konsentrlarda bajarilishini o'rgatish. Amal xossalari, komponentlari ular orasidagi bog'lanish bilan tanishtirish. Arifmetik amal bajarilishi to'g'riligini tekshirish usullari. Hisoblash malakalarini hosil qilish. Qo'shish va ko'paytirish jadvallari ularga mos ayirish va bo'lish hollarini o'rgatish. Og'zaki hisob usullarni o'rgatish. Yozma hisoblash algoritmini o'rgatish. Hisoblash natijasini mikrokalkulyatorlar yordamida tekshirish. Hisoblash malakalarini tekshirish uchun yozma ishlar to'plamini tuzish.

Hisoblashda o'quvchilar yo'l qo'yishi mumkin bo'lgan xatolarni aniqlash va uni bartaraf qilish yo'llarini izlash. Og'zaki va yozma hisoblashga doir didaktik o'yinlar to'plamini tuzish, o'yin mashg'ulotlarini tashkil qilish.

Algebraik materiallarni o'rgatish metodikasi. Son va ifoda tushunchasi. Ifoda va sonli ifoda. O'zgaruvchi qatnashgan ifoda. Ifoda va munosabat belgilari. Tenglik, tengsizlik. Sonli tenglik va tengsizlik uni echishga o'rgatish usullari metodikasi. Tenglama va uni echishga o'rgatish usullari. Turli bog'lanishlar va ularning berilish metodlari.

Geometrik materiallarni o'rganish metodikasi. Figura (nuqta, kesma, ko'pburchak) tushunchasi haqida tasavvurni shakllantirish va ularni chizish, ayrim

xossalari bilan tanishtirish metodikasi. Sodda geometrik yasash ishlari bilan tanishtirish, fazoviy tasavvurlarni rivojlantirish. Figuralarni farqlay olish, qismlarga bo'lish, qismlardan figuralar hosil qilishga, Ko'pburchaklar perimetri hamda yuzasini hisoblashga, perimetr va yuza o'lchov birliklari va ular orasidagi bog'lanishga doir masalalar echish.

Kasr tushunchasi bilan tanishtirish metodikasi. Butunning ulushi. Butunning ulushini topish. Ulushga ko'ra butunni topish. Kasr tushunchasining ma'nosi, uning elementlari. Maxraji 10 dan oshmagan kasrlarni taqqoslashning amaliy yo'nalishi. Maxrajlari bir xil bo'lgan kasrlarni qo'shish va ayirishning ma'nosi.

Sonning kasr qismi va kasrga ko'ra sonni topishga doir masalalar echish. Arifmetik masalalar echishga o'rgatish metodikasi. Masala va uning elementlari. Masalaning matematik tushunchalarning ma'nosini ochib berishdagi o'rni. Masala tuzish va uni echish. Sodda va murakkab masalalar. Masala echishga o'rgatish bosqichlari va uning mantiqiy asosi. Masalalar turlari va ular ustida ijodiy ishlash. Konsentrlar bo'yicha masalalar echish ustida ishlash. Masala echishga o'rgatishning umumiy usullari ustida ishlash. Turli mavzuda masala echayotganda o'quvchilar yo'l qo'yiladigan xatolar va ular ustida ishlash metodi. Muammoli masalalar turi va echishga o'rgatish metodi. Tafakkurni, mantiqiy fikrlashni rivojlantiruvchi, hayotiy mazmunga ega bo'lgan she'riy topishmoq tarzidagi masala ustida ishlash (tuzish va echish). Masala ustida ijodiy ishlashga o'rgatish.

Iqtisodiy masalalarga doir hisoblashga oid sodda masalalar. Matematika o'qitish metodikasining taraqqiyoti tarixi hamda uning kelajakda takomillashuvi va rivojlanish yo'llari. Matematika o'qitish metodikasining paydo bo'lishi, taraqqiyot bosqichlari asoschilari. Hozirgi zamonda bu fan taraqqiyoti yo'nalishlari va davr talabi. Fanning istiqboli. Boshlang'ich sinflarda matematika

fanini o'qitishning taxminiy mazmuni va pedagogik texnologiyasi.

Mehnat va uni o'qitish metodikasi. Mehnat va uni o'qitish metodikasi fani talabalarning nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, mehnat ta'limi va tarbiyasining maqsad va vazifalari, fanning rivojlanish tarixi, bo'limlari, mehnat ta'limini tashkil etish shakllari va mazmuni, ish turlari bo'yicha darslarni tashkil etish texnologiyalari va ta'lim-tarbiya berish usullari shakllantirish vazifalarinin bajaradi. Amaliy ish jarayonida ish materiallariga ishlov berish metodlarini bilish; mehnat ta'limi darslarini integratsiyalash; ta'lim texnologiyalarini qo'llay olish; mehnat ta'limida sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish; fanlararo aloqadorlikni o'quv jarayoniga tatbiq etish; mehnat ta'limida innovatsion texnologiyalardan foydalanish; o'quvchilarga tejamkorlik hislatlarini singdirish; mehnat ta'limida usul va vositalarni muvofiqlashtirishni bilish; amaliy mashg'ulotlarda turli materiallar bilan ishlash xususiyatlari; amaliy ishlarni tashkil etish shakl va metodlari; amaliy mehnat jarayonida interfaol metodlar; amaliy ish sifatini oshirish yo'llari; qo'l mehnatining o'ziga xos xususiyatlari. Mehnat ta'limida internet

materiallarini qo'llay olish; nazariy va amaliy bilimlarni uzviyligini ta'minlash; mehnat ta'limi va tarbiyasi jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish; amaliy mehnat jarayonida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish; amaliy ish jarayonida ish qurollaridan foydalanish; mehnat tarbiyasida kasb-hunar xaqida ma'lumot berish texnologiyalarini qo'llay olish; mehnat ta'limi va tarbiyasida mehnat an'alaridan foydalanish; mehnat ta'limi va tarbiyasi jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llay olishdan iborat.

Boshlang'ich sinflarda mehnat ta'limining mazmuni. Boshlang'ich kasbhunar tushunchalarini tarbiyalash. O'qituvchilarni mehnatga amaliy tayyorlash. Boshlang'ich politexnik bilim bilan qurollantirish. Mehnat malaka va ko'nikmalarini shakllantirish bosqichlari.

Mehnat darsining maqsad va vazifalari. Mehnat darslarini tashkil qilish shakllari, mehnatga o'rgatishda ish turlarining mazmun va mohiyati. Ish turlari haqida tushunchalar. Kasb-hunarga yo'naltirish. Ish turlari vositalaridan foydalanish qoidalari. Mehnatga munosabat tushunchalarini o'stirish. Boshlang'ich mehnat elementlari bilan tanishtirish va amalda foydalanishi qoidalarini o'rganish.

Mehnat ta'limining shakl va metodlari. Boshlang'ich sinfda mehnatga o'rgatish metodi. Metod tushunchalari uning turlari. O'quv bilish faoliyatini tashkil qilish metodi va ular orasidagi bog'liqlik. O'quvchilarni mustaqil ishlarga o'rgatish sifatida o'qitishni tashkil qilishda didaktik ko'rgazmalar yasash metodlaridan foydalanish.

Mehnat darslarida qo'l mehnatining usullari. Boshlang'ich sinflarda qo'l mehnatiga o'rgatishning tashkil qilish shakllari. Qo'l mehnatiga o'rgatishda ish turlarining usullari. Mehnat samaradorligini oshirishda qo'llaniladigan usullar.

Mavzu mazmuniga mos o'qitish metodi. Boshlang'ich sinflarda mehnat darsining olib borilishi. Boshlang'ich sinflarda mehnat darsining olib borilishi. Boshlang'ich sinflarda mehnat kursi tuzilishining o'ziga xos xususiyatlari va mazmuni. Barcha materiallarni o'rganishdagi uzviylik. Ko'rgazmali materiallar hosil qilishda nazariy bilimlarning o'rni.

Mehnat darslarida o'quv jarayonini tashkil etish. Mehnat malaka va ko'nikmalarini hosil qilishda kursning amaliy yo'nalishi. Nazariy va amaliy bilimlarni uzviy bog'lashda ko'rgazma materiallarning roli. Boshlang'ich sinflarda mehnat ta'limidan amaliy ishlar. Boshlang'ich sinf mehnat darslarida amaliy ish turlari haqida tushuncha. Ish turlari bo'yicha yasaladigan buyumlarni bajarishda texnika xavfsizlik qoidalari. O'z-o'ziga xizmat ko'rsatish. Mehnat ish qurollari, har xil turdagi materiallar bilan tanishtirish va ulardan foydalanish qoidalari.

Boshlang'ich sinf mehnat darslarida iqtisodiy bilim tushunchalarini shakllantirish. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga iqtisod tushunchasini berish. Mehnat darslarini iqtisodiy bilim bilan uzviy bog'liqligi. O'quvchilarda iqtisodiy faoliyatini shakllantirish.

Mehnat darslarida ish unumini oshirish usullari. Mehnat darslarida ish turlari. Ish unumini oshirish usullari. Mehnat ish unumini oshirishni tashkil

etish shakl va metodlari. Mehnat malaka va ko'nikmalarini oshirish. Mehnat darsini tashkil qilishning sifatini oshirish.

Mehnat ta'limida sinfdan tashqari ishlar. Sinfdan tashqari ishlarning maqsadi va vazifalari. Sinfdan tashqari ishlarning mazmuni va shakllari. Sinfdan tashqari ishlarning formalari (ommaviy ish, tarbiyaviy tadbirlar, musobaqalar, to'garak ishlari, mustaqil mashg'ulot).

Aplikatsiya ishlarini bajarilishi va uning turlari. Aplikatsiyaning turlari. Geometrik shaklli aplikatsiya. Geometrik figuralardan predmetli aplikatsiyalar.

Badiiy aplikatsiyalar. Ko'p rangli aplikatsiyalar haqida tushuncha. Aplikatsiyaning materiallari haqida tushuncha. Aplikatsiya sa'nati. Qishloq xo'jaligi mehnati darsining mazmuni va undan foydalanish usullari. Tabiat haqida tushunchalar. Qishloq xo'jalik mehnatida ish turlarining shakllari. Sinflar bo'yicha ish turlari. Texnika xavfsizligi qoidalari. Tabiatni asrash.

Ko'chat o'tkazish. Gul o'stirish. O'quvchilarni kasb-hunarga qiziqtirishda mutafakkirlar merosidan foydalanish. O'quvchilarni kasb-hunarga qiziqtirishning mutafakkirlar usullari.

Kasb-hunar xaqida tushunchalari. Mutafakkirlarni kasb-hunarga oid fikrlari. Kasbhunar haqida tadbirlar. An'anaviy kasb-hunarlar.

Mehnat darslarining ishlanmasini tuzish. Darsni rejalashtirish haqida tushuncha. Dars ishlanmasi tuzish. Dars ishlanmasini tahlili. Ko'rgazma materiallarini tayyorlash (ko'rsatmali materiallar) usullari, dars metodlari va shakllari. O'qituvchining vazifalari. Uy ishiga vazifa berishda baholash mezonlari.

Aplikatsiya va mozaika bilan ishlash darslarini tashkil etish metodikasi. Aplikatsiya ishlari haqida tushuncha. Mozaika ishlari haqida tushuncha. Darslarni to'g'ri tashkil etish haqida tushuncha. Aplikatsiya va mozaika ishlarining maqsadi va tarbiyaviy ahamiyati. Bolalarni aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish.

Qog'oz va karton bilan ishlash darslarning mazmunini tashkil etish metodikasi. Qog'oz va karton haqida tushuncha berish. Ishlab chiqarishdagi xususiyatlari. Ko'rgazmalar va ish qurollarini tayyorlash. Ish joyini tashkil qilish.

Qog'ozning turlari. Turli xil materiallar bilan ishlash darslarini tashkil etish metodikasi. Turli tabiiy va mahalliy xom ashyolar haqida tushuncha. Ish joylarini to'g'ri tashkil etish. Turli materiallar bilan ishlash qoidalari. Materiallarning hayootdagi ahamiyati. Kasb-hunar o'rgatish omillari (barglar, somon qalamchalari, yong'oq po'choqlari, eryleng'oq po'choqlari, patlar o'simlik urug'lari).

Plastilin va loy bilan ishlash darslarini tashkil etish metodikasi. Plastilinning xususiyati va tarkibi. Plastilinni ishlatish usullari. Loyning xususiyati va ishlatish usullari. Plastilin va loy bilan ishlashni tarbiyaga ta'siri. Plastilin va loy bilan ishlash qoidalari.

Gazlama bilan ishlash darslarini tashkil etish metodikasi. Gazlamaning turlari. Gazlamaning xususiyatlari. Ishlov berish metodikasi. Andoza olish, o'lchash va qirqish. Ish joyini tashkil qilish. Gazlamaning sanoatda ishlab

chiqarilishi. Ish fartugidan andoza olish. Yumshoq o'yinchoq yasash darslarini tashkil etish metodikasi. Yumshoq o'yinchoqlar uchun andoza olish usullari. Matolar tanlash xususiyatlari. Ranglarni tanlash ahamiyati. Texnika xavfsizligi qoidalari. Bolalar bog'chalariga yordam.

Konstruktorlik va modellashtirish ishlari darslarini tashkil etish metodikasi O'quvchilarni texnik chizmachilik elementlari bilan tanishtirish. Grafik tasvir turlari. chiziq va chizmani o'qish tartibi. Texnik rasm va chizmadan foydalanish qoidalari.

Tabiat o'qitish metodikasi. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasining predmeti, maqsadi, vazifasi va izlanishlar uslublari. Uning metodologik asoslari va boshqa fanlar bilan bog'lanishi. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasi sohasidagi tadqiqod metodlari. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasining pedagogika o'quv predmeti sifatida ilmiy – nazariy va amaliy yutuqlari, ta'limiy va tarbiyaviy ahamiyati. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasi sohasidagi zamonaviy muammolar. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasi kichik yoshdagi o'quvchilarni o'qitish, tarbiyalash va ularni rivojlantirish tizimi to'g'risidagi fan. Uning tarbiya sistemasidagi o'rni.

Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasi ta'limotining shakllanishi va rivojlanishi. V.F.Zuev - tabiatshunoslik darsligining birinchi muallifi. A.Ya.Gerd -tabiatshunoslikni o'qitish metodikasining asoschilaridan biri. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasi ta'limotining shakllanishi. Tabiatshunoslikni o'qitishni rivojlantirishga hissa qo'shgan jahon metodistlarining ilg'or g'oyalari D.N.Kaygorodov, V.P.Vaxterov, L.S.Sevruc, I.I.Troyanovskiy, D.D.Semenov, I.I.Polyanskiy, B.E.Raykov, V.A.Gerd, K.P.Yagodovskiy, S.A.Pavlovich, M.N.Skatkin, P.A.Zavitaev, A.N.Nizovoy, Z.A.Klepinina, G.N.Akvileva, A.A.Pleshakov, F.Vinogradova va A.A.Vaxrushevlarning ishlari. Vatanimizda tabiiy fanlarni o'qitishni takomillashtirishga hissa qo'shgan olimlar: Ye.M.Belskaya, A.G.Grigoryans, T.I.Isxakov, A.T.G'ofurov, A.E.Suxarev, R.A.Gurova, G.S.Noga, S.K.Xabirova, A.Qodirov, M.M.Mahkamovlarning ishlari. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasining zamonaviy rivojlanishi.

Boshlang'ich maktab tabiatshunoslik fanining ta'limiy va tarbiyaviy vazifalari. Tabiatshunoslikni o'qitishda o'quvchilarni ma'naviy, axloqiy, aqliy, vatanparvarlik, ekologik, estetik, iqtisodiy, jinsiy, gigienik, mehnat va baynalminal tarbiyalash masalalari.

Ijodiy faoliyat tajribalari ijodiy va erkin fikrlashning asosi. Ijodiy faoliyat tajribalarini shakllantirish yo'llari. O'quvchilarda atrof-muhitga nisbatan ongli munosabatni tarkib toptirish. Qadriyatlar tizimi, tabiiy, moddiy, ma'naviy, milliy, umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish yo'llari. Tabiatshunoslik ta'lim mazmunining tarkibiy qismlari. Tushunchalar, g'oyalar, nazariyalar. Asosiy g'oyalar va ularni o'quvchilar ongiga singdirish yo'llari. Umumbiologik va xususiy tushunchalar. Tushunchalarni shakllantirish va rivojlantirish usullari. Asosiy tabiatshunoslik ko'nikmalari va malakalari,

ularni tarkib toptirish yo'llari. O'quvchilar bilan o'lkashunoslik ishlarini olib borish.

Tabiatshunoslikni o'qitish tamoyillari va qonuniyati. Tabiatshunoslikni o'qitishga qo'yiladigan zamonaviy talablar. Didaktik tamoyillari to'g'risida tushuncha. Ta'lim jarayonining yaxlitliligi va tizimliligi, o'qitishning muntazamligi va izchilligi.

O'qitish tamoyillari (ta'lim-tarbiya jarayonini demokratizatsiyalash va insonparvarlashtirish, ilmiylilik, sistemalilik, fundamentallilik, ko'rgazmalilik, samaradorlik, onglilik, tushunarlik, ta'limni diffensiallashtirish va individuallashtirish, individual va guruhlarda o'qitishni uyg'unlashtirish, o'qitish maqsadi, mazmuni, vositalari, metodlari, shakllari va natijalarining birligi, baholash va o'zini-o'zi baholash)lari va qonuniyat (o'qitish maqsadi, mazmuni, vositalari, metodlari va shakllarining ijtimoiy muhitga bog'liqliligi, tarbiyalovchi va rivojlantiruvchi ta'lim, ta'lim-tarbiya jarayonini tahsil oluvchilarning faoliyati xarakteriga bog'liqliligi, pedagogik jarayon birligi va yaxlitligi, o'qitishning nazariy va amaliy birligi va uzviy bog'liqligi, o'quv faoliyatini individuallashtirish va guruhli o'qitishni uyg'unlashtirish)lari. O'lkashunoslik qoidalari.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiatshunoslik tasavvur va tushunchalarni shakllantirishning metodik asoslari. Tabiatshunoslik tasavvur va tushunchalarini shakllantirish asoslari. Tabiatshunoslik tushunchalarining klassifikatsiyasi.

Boshlang'ich sinflarda tabiatshunoslik tasavvur va tushunchalarining sistemasi, ularni shakllantirish va rivojlanish sharoiti. Tabiatshunoslik tushunchalarini shakllantirish bosqichlari. Tushunchalarni shakllantirish va rivojlanish usullari. Tabiatshunoslik tushunchalarni o'zlashtirish jarayoni (kuzatish, qabul qilish, konkretlashtirish, umumiyashtirish, aniqlash). Tabiat va atrofimizdagi olam haqida bilimlarni oshirishni izchilligi.

Umumiy, geografik va biologik tushunchalarni shakllantirish.

Tabiatshunoslik tushunchalari, g'oyalari, nazariyalari. Asosiy g'oyalar va ularni o'quvchilar ongiga singdirish yo'llari. Umumtabiiy va xususiy tushunchalar. Tushunchalarni shakllantirish va rivojlantirish usullari. Tabiatshunoslikni o'qitish metodlari. Zamonaviy maktab tomonidan o'qitish metodlariga qo'yiladigan talablar. Talablarga ko'ra o'qitish metodlarni qo'llash to'g'risida O'zbekiston Respublikasi hujjatlari.

O'qitish metodning modeli. Dunyoni anglash metodlari va o'qitish metodlari. Metodlar klassifikatsiyasi bo'yicha munozaralar. Tabiatshunoslikni o'qitishda foydalaniladigan metodlar tasnifi. O'qitishning reproduktiv metodlari. Og'zaki (suhbat, hikoya, ma'ruza), ko'rgazmali (tabiiy, tasviriy, multimedialar), amaliy (kuzatish, tajribalarni tashkil qilish) metodlar guruhi.

Og'zaki metodlar tasnifi, bayonning turlari (tasvirlash, tasniflash, aytib berish). Ularga qo'yiladigan talablar. Ko'rgazmali metodlar tasnifi. Ko'rgazmali qurollarni, tajriba, kino va videofilmlarni hamda sxemalarni namoyish qilish (ko'rsatish). Ularga qo'yiladigan didaktik talablar. Amaliy metodlar turlari va tavsifi (qisqa va uzoq muddatli kuzatishlar, amaliy va

laboratoriya ishlari, asbobusukunalar bilan mustaqil ishlar). Geografik maydoncha va tabiat burchagida kuzatish. O'quvchilar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda amaliy ishlarning ahamiyati.

Tabiatshunoslikni o'qitishda zamonaviy pedagogik (didaktik-o'yinli, hamkorlikda o'qitish, muammoli, modulli ta'lim) va axborot texnologiyalaridan foydalanish.

Metodik uslublar. Ularning turlari, tabiatni, odamlar mehnatini o'rganishdagi xususiyatlari. Tabiatshunoslik metodlarini tanlash va o'quv jarayonida to'g'ri qo'llash.

Tabiatshunoslikda o'quv ishlarini tashkil etish shakllari. Dars - o'quv ishlarini tashkil etishning asosiy shakli. Tabiatshunoslik darslarining tiplari va turlari. O'quv tarbiyaviy jarayonga tizimli yondashuvning mohiyati.

Tabiatshunoslik darslariga qo'yiladigan didaktik, tarbiyaviy, psixologik va gigienik talablar. Zamonaviy dars tarkibi. Darsning tipi va tarkibining bog'liqligi. Darsning makro va mikrostrukturasi. Har xil tipdagi darslarning strukturasi. Tabiatshunoslik darslarini takomillashtirish omillari.

Darsdan tashqari ishlar o'quv ishlarini tashkil etishning zaruriy shakli. O'quv dasturlariga muvofiq holda tabiatda, tirik tabiat burchagida va maktab tajriba maydonida muayyan darsga mo'ljallangan o'quvchilarning individual va guruhli ishlarini tashkil etish. Darsdan tashqari ishlarning tarbiyaviy, ekologik yo'nalishlari. Dars, darsdan va sinfdan tashqari ishlarning o'zaro bog'liqligi.

Tabiatshunoslikda sinfdan tashqari mashg'ulotlarning maqsadi, vazifalari, ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati, ularning amaliy va ekologik yo'nalishi.

Sinfdan tashqari mashg'ulotlarning turlari: o'quvchilar bilan yakka tartibda olib boriladigan, guruhli va ommaviy mashg'ulotlar. O'quvchilarning yakka tartibda ijodiy ishlarini tashkil etish, tirik tabiat burchagi, maktab tajriba maydonchasi, tabiatda va mustaqil ravishda tajribalar va kuzatishlar o'tkazish, kuzatish kundaligini yuritishni o'rganish. Tabiatshunoslik to'garaklarning didaktik maqsadi, vazifalari, mazmuni va mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.

Tabiatshunoslikdan ommaviy mashg'ulotlarning maqsadi, vazifalari, mazmuni. Uy vazifasi – o'quvchilarning mustaqil tahsilining asosi. O'quvchilarning mustaqil ishi va tahsilini tashkil etishning samarali yo'llari. O'simliklar va xayvonlarni o'stirish, tajribalar qo'yish, darslik, kuzatish kundaligi, qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash. Ijodiy daftardagi ish (qiziqarli materiallar, topishmoqlar, rebus, krossvord va chaynvordlar to'plash). Ekskursiyalarda to'plangan materiallardan applikasiya va gerbariyalar tayyorlash. Uy vazifalarini individuallashtirish.

Tabiatshunoslik o'qituvchisi (kasbiy tayyorgarligi, ijodiy va ijtimoiy faolligi, ma'naviy-axloqiy sifatlari, g'oyaviy-siyosiy etukligi)ga qo'yiladigan umumiy talablar. O'qituvchining darsga tayyorgarligi. Dars mazmuni va borishining, mavzuning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarga mos kelishi.

Darsning tuzilishini loyihalash. Dars ishlanmalarini loyihalashga qo'yiladigan talablar. Dars mazmuniga bog'liq holda o'quv jihozlari, tarqatma va didaktik materiallar, kuzatish va tajriba o'tkazish uchun kerakli asboblarni tayyorlash.

Tabiatshunoslik fani bo'yicha o'quvchilar bilimlarini nazorat qilish va baholash. Tabiatshunoslik darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilar bilimlarini nazorat qilishni ahamiyati. Mavzu, chorak va yil yakunlarida o'tilgan o'quv materiallarni takrorlash va umumlashtirish. Umumlashtiruvchi darslarning mazmuni va o'tkazish metodikasi. O'quvchilarda umumlashtirish va izohlash ko'nikmalarini shakllantirish.

Bilimlarni tekshirish turlari. Og'zaki so'rash va yozma tekshirish. Individual, frontal va ommaviy so'rash. Bilimlarni yozma tekshirishda topshiriqlarning turlari. Laboratoriya va amaliy ish (o'zaro nazorat varog'I yordamida, elektron nazorat dasturlari vositasida).

Bilim va ko'nikmalarini tekshirish tizimi (rasm, jadval, didaktik kartochkalar, dasturlashtirilgan topshiriqlarni tahlil qilish). Kuzatish kundaligi, ijodiy daftar yuritish, amaliy masalalar echish.

O'quvchilarni bilim va ko'nikmalarni baxolash va tekshirish metodlari (tabiatshunoslik darslarida test topshiriqlari orqali o'tkaziladigan joriy nazorat; har chorak yakunida programmashtirilgan topshiriqlar, ijodiy daftardagi ishlarni tahlili asosida o'tkaziladigan tekshiruv; yillik bilim va ko'nikmalarni baxolash).

O'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini baxolashga qo'yilgan metodik talablar. Tabiatshunoslikni o'qitish vositalari. Tabiatshunoslik o'quv xonasi va o'quv jihozlariga qo'yiladigan pedagogik, gigienik, estetik va metodik talablar. Tabiatshunoslik xonasidagi jihozlar. O'qitish vositalarining xillari: tabiiy va tirik ob'ektlar (gerbariy, kolleksiya, chuchelalar, ho'l preparatlar, mikropreparatlar), tasviriy (jadvallar, sxemalar, xaritalar, mulyajlar, maketlar), ekran vositalari (o'quv vositalari, slaydlar, multimedialar) va ulardan foydalanish yo'llari. O'qitishning texnikaviy vositalari.

Elektron ko'rgazmali va nazorat dasturlari, elektron versiyalar va electron darsliklardan tabiatshunoslik darslarida foydalanish. Tabiatshunoslikni o'qitishda multimedia (ovozli, matnli, ovoz-matnli, vizual uch ko'lamlil - 3D)lardan foydalanishning afzalliklari.

Tabiatshunoslik darsliklari va ular bilan ishlash. Darslikdagi surat va topshiriqlar xususiyati. Darslikdagi rasmlarning didaktik roli. Suratlar, devoriy suratlar bilan ishlash metodikasining xususiyatlari. Xarita - sxemalardan foydalanish metodikasi.

Jo'grofiya maydonchasi, o'quv-tajriba uchastkasi va tirik tabiat burchagini jihozlash va ularda mashg'ulotlarni tashkil qilish. Jug'rofiya maydonchasida tabiatni o'rgatish usullari va uning ahamiyati.

Maktab tajriba maydonchasi va unda ishlarni tashkil etishga qo'yiladigan talablar. O'simliklarni tanlash, sermahsul navlarini ekish va parvarish qilish.

Maktab tajriba maydoni zoologiya bo'limini tashkil etish va jihozlash. O'quvtajriba uchastkasining asbob-uskuna va vositalari. Maktab tajriba maydonidan olinadigan materiallardan o'quv jarayonida foydalanish. Maktab tajriba maydonchasida o'tkaziladigan o'quv mashg'ulotlarining o'ziga xos xususiyatlari.

Tirik tabiat burchagi. Tirik tabiat burchagini tashkil etish, jihozlash, ularning tabiatshunoslikni o'qitishdagi ahamiyati. O'simliklar va hayvonlar tanlash va joylashtirish. Tabiat burchagini tashkil etish va jihozlashda o'lkashunoslik xususiyatlarini xisobga olish. Tirik tabiat burchagida o'quvchilarni tabiat bilan tanishtirish usullari va uning ahamiyati. O'simliklar va hayvonlarning tasnifini tuzish, ularni parvarish qilish. Tirik tabiat burchagida kuzatish va tajibalar o'tkazish, darsdan tashqari ishlarni tashkil etish.

Boshlang'ich maktabda o'lkashunoslik burchagi. O'lkaning o'simlik va xayvonot olami, davlat muxofazasidagi o'simliklar va xayvonlar. O'zbekistonning qizil kitobi. Boshlang'ich maktablarda tabiatshunoslik fanining mazmuni, o'quv dasturini rejalashtirish tamoyillari.

O'zbekistondagi ta'lim islohotlari, boshlang'ich sinflarda tabiatshunoslikni o'qitish xolati, muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari. Boshlang'ich maktablarining tabiatshunoslik ta'limi konsepsiyasi. Tabiatshunoslikdan davlat ta'lim standartlari mazmuni, tarkibiy qismlari, ta'lim mazmunining majburiy minimumi, xar bir sinf bitiruvchilarning tayyorgarlik darajasiga qo'yiladigan minimal va maksimal talablar. Tabiatdan o'quv dasturining tahlili. Dasturning tuzilishi va mazmuni. Dasturning asosiy bo'limlari va ularning o'zaro bog'liqligi.

Maktab o'quv rejasida «Atrofimizdagi olam» predmetining o'rni. 1 va 2-sinfning atrofimizdagi olam o'quv dasturidan o'rin olgan atrof olam predmetlari ularning xususiyatlari, tevarak-atrof bilan tanishish, tabiat va odamlar mehnatidagi mavsumiy o'zgarishlar kabi mavzular, vaqt taqsimoti, laboratoriya va amaliy mashg'ulotlar, ekskursiyalar. Asosiy tabiat g'oyalari, tushunchalar, ko'nikmalar va malakalar.

3-4-sinflarda tabiatshunoslikning mazmuni. Tabiatshunoslik kursining asosiy g'oyalari (jonli va jonsiz tabiatning birligi, jonajon o'lkamiz tabiati). Tabiatdagi fasllar almashuvi, turlarning xilmi xilligi. O'quv dasturidan o'rin olgan mavzular, vaqt taqsimoti, laboratoriya va amaliy mashg'ulotlar, ekskursiyalar.

Asosiy tabiat g'oyalari, tushunchalar, ko'nikmalar va malakalar. O'quv dasturni rejalashtirish tamoyillari. Tabiatshunoslik kursining predmetlararo bog'liqligi. Maktabgacha ta'lim muassalari va boshlang'ich sinf tabiatshunoslik dasturlarining izchilligi. Tabiatshunoslikni maktabning boshlang'ich va yuqori sinf fanlari bilan predmetlararo bog'liqligi. O'quv materiallarini tanlashda o'lkashunoslik qoidalari.

Tabiatshunoslikdan laboratoriya va amaliy mashg'ulotlarning maqsadi, vazifalari, ta'lim-tarbiya jarayonida tutgan o'rni. Laboratoriya va amaliy mashg'ulotlarning sinflar bo'yicha mazmuni, tuzilishi va ularni o'tkazish

metodikasi. Atrofimizdagi olam va tabiatshunoslik darsliklari bilan tanishtirish va mazmunining tahlili. Oz komplektlangan maktablarda tabiatshunoslikni o'qitishning xususiyatlari.

Oz komplektlangan maktablarda o'quv-tarbiya jarayonini tashkillashtirish xususiyatlari, dars o'tish tamoyillari va usullari. Tabiatshunoslikni o'qitishning sinflar bo'yicha tabaqalashtirilgan variantlari. Oz komplektlangan maktablarda mustaqil mashg'ulotlarning o'ri. Mustaqil ishlarning turlari va ularni tashkil etish qoidalari. Har xil sinf o'quvchilarini ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarda birlashtirish prinsiplari. Oz komplektlangan maktablarda ekskursiyalar o'tkazish tartibi va qoidalari. Darslarni integratsiyalash – oz komplektlangan maktablarning asosiy tamoyillaridan biri. Kuzatish va kuzatish kundaliklarni yuritishning xususiyatlari.

Tarbiyaviy ishlar metodikasi. Tarbiyachining shaxsiy fazilatlari, ma'naviy qiyofasi o'quvchilar ongining va xulqining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Sinf rahbari uchun malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishni o'zi etarli emas. U o'z tarbiyaviy faoliyatida yuksak darajadagi insonparvarlik fazilatlari, o'z ishiga sadoqati, intizomi, odamiyligi, axloqiy sifatlari bilan ham ta'sir o'gkazadi. Chunki, tarbiyachilik qobiliyati juda ko'r sifatlarni: chuqur bilim, keng fikrlilik, ishga jon dildan ko'ngil qo'yish, bolalarga bo'lgan cheksiz, muhabbat muomala nazokatligi, qalb yoshligi, serzavq temperament, oqil va adolatlilik namunasi, alohida nazokat sipolik va vazminlik kabi fazilatlarning bo'lishini taqozo qiladi. Bunga yana tarbiyachilik texnikasi qo'shimcha ishda muvaffaqiyat ta'minlanishi tabiiydir.

Tarbiyachilik texnikasi sinf rahbarining asosiy qurolidir. Sinf rahbarining tarbiyaviy ishlarini tashkil etish metodikasi kursi predmeti, maqsadi va vazifalari. Sinf rahbari deganda o'quvchilarni bir xil saviyada, bir xil yoshda, bilimi jihatidan ham teng bo'lgan jamoani boshqarib turuvchi pedagog – sinf rahbari deb ataladi. Sinf rahbarining asosiy maqsadi, o'quvchilarini to'g'ri tarbiyalash jarayonida o'quvchi va sinf rahbari bilan bir-birini tushuna olishi va sinf rahbari tomonidan o'quvchilarga e'tiborliroq bo'lishi kerak. Maktabda o'quvchilarga tarbiya sinf rahbarining ishlari orqali beriladi. Jumladan, tadbirlar, mushoiralar, har xil kechalar, uchrashuvlar, tanlovlar va boshqa o'yinlar orqali o'quvchilarga ta'lim tarbiya beriladi. Shunga qarab o'quvchilarning fikrlash qobiliyati rivojlanib boradi.

Maktabdagi tarbiyaviy ishlar tizimida sinf rahbarining faoliyati, tashkil etish metodikasi. Tarbiyachining shaxsiy fazilatlari, ma'naviy qiyofasi o'quvchilar ongining va xulqining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Sinf rahbari uchun malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishni o'zi etarli emas. U o'z tarbiyaviy faoliyatida yuksak darajadagi inson'arvarlik fazilatlari, o'z ishiga sadoqati, intizomi, odamiyligi, axloqiy sifatlari bilan ham ta'sir o'gkazadi. Chunki, tarbiyachilik qobiliyati juda ko'r sifatlarni: chuqur bilim, keng fikrlilik, ishga jon dildan ko'ngil qo'yish, bolalarga bo'lgan cheksiz, muhabbat muomala nazokatligi, qalb yoshligi, serzavq temperament, oqil va

adolatlilik namunasi, alohida nazokat sipolik va vazminlik kabi fazilatlarining bo'lishini taqozo qiladi. Bunga yana tarbiyachilik texnikasi qo'shimcha ishda muvaffaqiyat ta'minlanishi tabiiydir. Tarbiyachilik texnikasi sinf rahbarining asosiy qurolidir.

Sinf rahbarning tarbiyaviy faoliyati samaradorligini oshirish shartsharoitlari. Sinf rahbarining faoliyati kamol to'ayotgan kishi shaxsini tarkib toptirishga qaratilgandir. Bu faoliyatning natijalari tarbiyalanuvchining qiyofasida, uning shaxsidagi xususiyatlarida, xarakter va xulq-atvorida o'z aksini toradi. Agar tarbiyachi pedagog nimaga intilayotganini ravshan va aniq tushunilmagan joyda tarbiyalanuvchilar shaxsini takomillashtirishga astoydil intilish bo'lmaydi, balki

tarbiyada o'tkaziladigan ish tasodifiy tusga ega bo'lib, buning uchun ajratilgan vaqtni to'ldirish uchungina olib boriladi. Tarbiya faoliyatining maqsadlarini aniq bilmagan va bu maqsadlarni hisobga olmagan holda to'la qimmatli tarbiya yo'q va bo'lishi ham mumkin emas. Ma'naviy-ahloqiy tarbiyaning maqsadi jamiyat talablariga bog'liq bo'lib, bu talablar o'z navbatida ishlab chiqaruvchi kuchlarning rivojlanish darajasi va jamiyatda yoshlarni o'qitish va tarbiyalash ishlarining hammasi yosh avlodda ma'naviy, ahloq va e'tiqodni shakllantirishga, ularni Vatanga cheksiz sadoqat ruhida tarbiyalashga xizmat qilishi lozim.

Sinf rahbarining o'quvchilarni o'rganish metodikasi. Sinf rahbarining faoliyati ko'p qirrali va sermazmundir. U o'zi rahbarlik qilayotgan sinf o'quvchilarini tarbiyalash bilan bir qatorda o'quv yili yoki chorak davomida nimalar qilish kerakligi bolalar hayotini nima bilan band qilish va tanlangan ish turini qanday amalga oshirishni bexato aniqlash kabi ancha murakkab muammoni

echadi. Bu borada sinf rahbariga turli xil manbalar yordam beradi. Tarbiyaga kompleks yondoshishi biror o'quvchini ham e'tibordan qochirmaslik sinf rahbari uchun alohida masaladir. Tarbiyalash uchun sinf rahbari tarbiya ob'ekti bo'lgan bolani yaxshi bilish, uni yaxlit idrok etishi kerak. Shuni ham unitmaslik kerakki, bolaga tarbiyaviy ta'sir etuvchi omillar hozirgi davrda g'oyat darajada ko'paydi: oila, keng jamoatchilik, radio, televideniya kino, teatr, kitob, jurnal, musiqa va boshqalar.

Shaxsga jamoaviy tarbiyaviy ta'sir ko'rsatishning shakl va metodlari. Komil inson shaxsini tarbiyalashda jamoaning roli va ahamiyati. Odam bolasining rivojlanishi bu muhim jarayon sanaladi. Bizga ma'lumki, hyoti davomida inson jismoniy va psixik tomondan o'zgarib boradi, lekin bolalik va o'smirlik davrida rivojlanish nihoyatda kuchli bo'ladi. Bola mana shu yillarda ham jismoniy, ham psixik jihatdan o'sadi, o'zgaradi, shaxs sifatida kamolga etadi. Bunda berilayotgan tarbiya maqsadga muvofiq ta'sir etishi natijasida bola jamiyat a'zosi sifatida kamol topib, murakkab ijtimoiy munosabatlar sistemasida o'ziga munosib o'rin egallaydi.

Shaxsning fazilatlarini to'g'ri aniqlash va behato baholash uchun uni turli munosabatlar doirasiga, turli vaziyatlarda kuzatib ko'rish lozim. Ana shundagina shaxsning ijtimoiy xulqi, ma'naviy qiyofasi, insoniy fazilatlarini

ro'yobga chiqadi. Demak, shaxsni rivojlantirish vazifasini to'g'ri hal qilish uchun uning xulqiga, ta'sir etuvchi omillarni, bu omillarning tabiatini, shaxsning xususiyatini yaxshi bilmoq kerak.

O'quvchilar bilim sifatini oshirish va sinfda intizomni mustahkamlash. O'quvchilarni bilimga bo'lgan qiziqishlarini oshirishda ularning nazariy bilimlarini mustaqil ravishda qo'llay bilishlarini hisobga olish ayniqsa muhimdir. Bu tajriba juda ko'r maktablarda muvaffaqiyatli qo'llanilib kelinmoqda. O'quvchilarga biror bir fan bo'yicha ko'rgazmali qurol yoki biror jihoz yasab kelish buyuriladi. Bunda «Agar tirishsang, bu sening qo'lingdan keladi» degan gapni uning qulog'iga quyish kerak. Buni o'quvchi nafaqat oddiy topshiriq, balki o'qituvchining ishonchi sifatida ham qabul qiladi. To'g'risini aytganda, bunday narsalarni yasash uchun o'quvchi etarli nazariy bilimga ega bo'lishi kerak. O'quvchi topshiriqni puxta qilib bajarishi uchun u yoki bu fan asoslarini o'rganishga, o'z bilimini chuqurlashtirishga harakat qiladi, o'zi yasayotgan o'quv quroliga, ushbu fanga nihoyatda qiziqib qoladi. Shu bilan birgalikda har bir yasalgan narsa zamirida mehnat yotganligini his qiladi, sinf va maktab jihozlarini avaylashga o'rganadi.

O'quvchilarning o'quv faoliyati samaradorligini oshirish borasida sinf rahbari olib boradigan ishlar. Bolalarni o'rganish, ularga tarbiya va ta'lim berish sifatini oshirishga bo'ysindirmog'i lozim. O'quvchilarni muntazam tarzda o'rganish asosida boshlang'ich jamoaga hamda alohida o'quvchilarga tarbiyaviy ta'sir etishining yanada samarali usul va metodlarini tanlab olishga ijodiy yondashish mumkin bo'ladi. Maktab o'quvchilari shaxsini har tomonlama kamol toptirish. Bola shaxsining rivojlanishiga irsiyat, muhit va tarbiya kabi omillar ta'sir etadi. Agar bola o'z layoqatiga mos sharoitda o'sib, zarur faoliyat bilan shug'ullansa, layoqat erta ko'rinib, rivojlanishi, aks holda yo'q bo'lib ketishi mumkin. Shuning uchun pedagogik layoqatning namoyon bo'lishi va qobiliyat sifatida rivojlanishi to'lato'kis hayot sharoitiga va tarbiyaga bog'liq. Inson kamolotiga ta'sir etadigan omillardan biri tashqi muhitdir. Muhit deganda kishiga tabiiy ta'sir etadigan tashqi voqealar majmui tushuniladi. Bunga tabiiy muhit, ijtimoiy muhit, oila muhiti (mikromuhit) kiradi.

Sinf rahbarining oila va jamoatchilik bilan olib boradigan ishlari. Inson kamoloti shunchalik murakkabki unga hayotiy tajriba etarli emas. Uning uchun o'rganish, bilim, o'qish nihoyatda zarurdir. Pedagog K.D.Ushinskiy «Ijtimoiy tarbiyada xalq ruhi» hamda «Pedagogik adabiyot orasida» nomli risolalarida «Otaona uchun pedagogik bilim dastlab pedagogik adabiyotlar o'rganishdan boshlanadi. Bola tarbiyasidagi bilim xalq ruhi bilan sug'orilgan-xalqchilik g'oyasiga asoslangandagina ota-ona bilimdon tarbiyachilik san'atiga ega bo'la oladilar», – deyilgan. Pedagogik bilim ota-onalar uchun nihoyatda zarur. Bu bilim maktabda, mahallada va kundalik axborot vositalari orqali berib boriladi. Lekin hayotimizdagi yangi-yangi muammolar pedagogik bilimni yanada kuchaytirishni, chuqurlashtirishni talab etadi. Sinf rahbari ishini rejalashtirish va hisobga olish. Sinf rahbari o'z ishlarini maktab ma'muriyati

rahbarligi va bolalar tashkilotlari bilan hamkorlikda olib boradi. Shuning uchun uning faoliyatini rejalashtirish umummaktab hamda bolalar va o'smirlar, «Kamolot» jamg'armasi ishining rejalashtirilishi bilan uzviy ravishda bog'langandir. Sinf rahbari ishini rejalashtirishning o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, unda o'quvchilarning o'zlari faol ishtirok etadilar, biroq unga sinf rahbari boshchilik qiladi. Sinf rahbarlari oldida juda qiyin vazifa – tarbiyaviy maqsadlarda o'ylangan har bir narsani bolalar o'zlarining shaxsiy fikr va g'oyalari sifatida qabul qilishlariga erishish vazifasi turadi. Reja – o'quvchilarga tarbiya berish jarayonini muvaffaqiyatli tashkil etishning zaruriy shartidir. Rejasiz ish olib borish sinfdagi tarbiyaviy ishlar mazmuni, shakllari va uslublari o'lda-jo'lda, tarqoq, noaniq, tasodifiy holatlarda bo'ladi va ko'r-ko'rona harakat qilishga olib keladi. Bunday taqdirda tarbiyaning asosiy vazifalarini hal etish qiyinlashadi, ba'zan esa butunlay samarasiz bo'ladi. Reja sinf rahbariing tarbiya berish faoliyatini to'g'ri tashkil etish uchun juda katta imkoniyatlar ochib beradi.

Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar kursining predmeti, maqsadi va vazifalari. Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirish avvalo komil insonni shakllantirishning eng zamonaviy va qulay yo'nalishlarini bo'lib joriy etishga bog'liq. Ushbu Konsepsiya ham xuddi shu maqsadda, shaxs kamoloti bosqichlarini belgilab olishga yo'naltirilgan. Tarbiyaviy ishlarni davr talabiga javob beradigan holga keltirish uchun tarbiyaning asosi bo'lgan barcha g'oyalar qaytadan ko'rib chiqilishi, asosiy e'tibor bola shaxsiga qaratilishi, yillar davomida to'plangan ijobiy tajribadan unumli foydalanish zarurligini taqozo etadi. Tarbiyaviy ishlar huquq-tartibot organlari, ijodiy uyushmalar. Davlat va nodavlat jamg'armalar, qo'mitalar va tashkilotlar bilan hamkorlikda olib boriladi. Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar o'quvchilarning qiziqishi, istaklari, xohish va ehtiyojlariga suyangan holda ularning darsdan bo'sh vaqtlarida o'quv-tarbiya jarayonini to'ldiradi. U o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini, tashabbuskorligini oshirishga imkoniyat yaratadi.

Sinfdan tashqari ishlarning o'ziga xosligi shundaki, to'garak, klub dasturlarining rang-barangligi, ular mazmunidagi yangiliklar o'smir yigitqizlarning shaxs sifatida shakllanishlari uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishning ilmiy va nazariy asoslari. Maktabning o'quvchilar bilan olib boradigan o'quv mashg'ulotlaridan tashqari xilma-xil ta'lim-tarbiya ishlari sinfan tashqari ishlar nomini olgan. Sinfdan tashqari ishlar maktab ta'lim-tarbiya jarayonining tarkibiy qismi o'quvchilarning bo'sh vaqtlarini yo'lga qo'yish formalaridan biridir. Sinfdan va maktabdan tashqari tashkil qilingan ishlar o'quvchilar hayotidagi tarbiyaviy faoliyatni to'ldiradi. Ularning dunyoqarashini to'g'ri shakllanishiga, axloqiy kamol topishiga ko'maklashadi. Nazariy bilimlarni amaliyot, ishlab chiqarish bilan chambarchas bog'lanishiga zamin yaratadi. Sinfdan tashqari ishlarning tarbiyaviy ta'siri ko'p darajada o'quv jarayonini tashkil etish saviyasiga

hamda o'quvchilar jamoachining xilma-xil ishlarni qanday yo'lga qo'yishga bog'liqdir. Sinfdan tashqari faoliyat majburiy dastur bilan chegaralanmaydi, balki yoshlari har xil o'quvchilarni ixtiyoriy ravishda birlashtiradi. Ularning tashabbusi asosida ishlarni amalga oshiradi, fanga qiziqtiradi, ularni xalqning madaniy hayoti muhitiga olib kiradi.

Tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish va unga qo'yilgan pedagogik talablar. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining dars va darsdan tashqari tarbiyaviy faoliyatini rejalashtirish o'ziga xos qoidalarga egadir: Har bir sinf jamoasining tarbiyalanganlik darajasini o'rganish. O'quvchilarning oilaviy hayoti, ota-onaning farzand tarbiyalashdagi burchi va vazifasini qanday his etishi. Kundalik o'zgarishlarga o'quvchilarning munosabati. O'quvchilarning sharqona milliy urfodat, an'analar haqidagi bilim darajasi. Qomusiy ma'rifatparvar, mutafakkirlar hamda hozirgi zamon shoir, yozuvchilarining ijodiyotidan namuna bilishlari.

Mazkur qoidalar bog'chada sodda holda qo'llaniladi. Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarni tashkil qilishda tashkilotchining ish metodikasi. Tarbiyaviy ishlarni davr talabiga javob beradigan holga keltirish uchun tarbiyaning asosi bo'lgan barcha g'oyalar qaytadan ishlab chiqiladi. Sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishda o'qituvchining yo'naltiruvchi ta'siri ostidagi o'quvchilarning o'z-o'zini nazorat qilish asosiga qurilgan va fan kabinetlarida, kutubxonada va uyda yakka tartibdagi reja asosida o'tkaziladigan mustaqil mashg'ulotlar etakchi shaklga aylanishi kerak. Bunda sinfdan tashqari ishda ta'limning moddiy bazasi: qo'shimcha va ma'lumotnoma adabiyotlari laboratoriya uskunalari, ko'rgazmali qo'llanmalar, didaktik materiallar, texnika vositalaridan oqilona foydalanish ko'zda tutiladi.

Tashkilotchi va o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish ishlarining metodikasi. O'quvchilarning o'z-o'zini idora qilish organlari faoliyatida qatnashuvi ularning ijtimoiy faollik sifatlarini shakllantirishning ta'sirchan vositasidir. Bu bolalar va o'smirlarning fuqarolik, demokratiya borasidagi tushunchalarini kengaytiradi. O'z-o'zini idora qilish – tashabbuskorlik va mustaqillik maktabidir. O'quvchilar o'z-o'zini boshqaruvi o'quvchilar tomonidan fan va mashg'ulotlarning to'liq o'zlashtirilishiga, biror kasb o'rganishiga, Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalanishiga, Vatan himoyachisi bo'lishiga maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlarda, Davlat, jamoat mulkini ko'z qorachig'iday asrashga, tabiatni muhofaza etishga ko'maklashadi.

Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish metodikasi. Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarning umummaktab rejasini ma'naviy va ma'rifiy ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari rahbarligida, sinf rahbarlari, metodik birlashmasi, tajribali o'qituvchilar, maktab kutubxonasi, o'quvchi-yoshlar tashkiloti, o'quvchilar uyushmasi, ota-onalar komiteti hamda to'garak

rahbarlarining faol ishtirokida tuzish hamda uni maktabning yig'ilishida muhokamadan o'tkazib tasdiqlash maqsadga muvofiqdir. Sinf rahbarining tarbiyaviy ish rejasi bu majburiy pedagogik hujjatdir. Ish reja choraklik,

yarim va bir yillik tuzilishi mumkin. Hozirgi sharoitda tajribalarning ko'rsatishiga binoan yarim yillik rejadan foydalanish ancha samara bermoqda. Rejalashtirishda quyidagilar nazarda tutilsa, uning samarasi oshadi.

Tashkilotchining oila va jamoatchilik bilan hamkorlikdagi tarbiyaviy ishlar metodikasi. Sinf va maktabdan tashqari mazkur tarbiyaviy ishlar shaxs kamoloti bosqichlarini belgilab olishga qaratilganligi bilan tavsiflanadi. Mazkur muammoni ijobiy hal etish uchun sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar tizimida quyidagilar bo'lishi lozim:

- ulg'ayayotgan inson shaxsini tarbiyada oliy ijtimoiy qadriyat deb tan olish, har bir bola, o'smir va yosh yigitning betakror va o'ziga xosligini hurmatlash, ijtimoiy xuquqini e'tiborda tutish zarur.

- milliylikning o'ziga xos an'ana vositalariga tayanish.

- pedagoglar o'rtasida o'zaro hurmat munosabatlarini shakllantirish.

Oila va mahallaning yuksak tarbiyaviy imkoniyati bolalar va otalarning o'ziga xos xususiyatlari: qon-qarindoshligi, qo'ni-qo'shniligi, muhabbati, yaqinligi, ishonchi, burch xissi, obro'ligi va hokazolar bilan ta'minlanadi.

Tarbiyaviy ishlarni amalga oshirishda pedagogik mahorat va uning asosiy tamoyillari. Ijodkor ilg'or o'qituvchi-tarbiyachilar o'z faoliyatlari jarayonida tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishda quyidagi mahorat tamoyillarini asos qilib oladilar: tarbiyaviy tadbirlar o'tkazishdan maqsad milliy ma'naviyatni yosh avlod ongiga singdirish va e'tiqodiga aylantirishdan iborat ekanligi; tarbiya jarayonining milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan bog'lab bola qalbiga va ongiga ta'sir ko'rsatish; tarbiyaviy ishlarni o'quvchilar jamoasini jipslashtiruvchi omillar bilan boyitib, tarbiyani ta'lim bilan uzviyligini ta'minlash; tarbiya jarayonida bolalarni tarbiyalanganlik darajasini aniqlash va ijobiy tomonlarini o'stirish; bola shaxsiga hurmat va talabchanlik kabi. Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish tamoyillari barkamol insonni tarbiyalashda keng imkonga ega bo'lib, uni qay darajada olib borish tarbiyachining pedagogik mahoratiga bog'liqdir.

Tarbiyaviy ishlar samaradorligini ta'minlovchi muhim omil pedagogik mahoratdir. Tarbiyachining pedagogik mahorati ko'p qirrali bo'lib u: mehribon bolalar hamkorligida; o'quvtarbiya jarayonidagi hamkorlikda; bolalarning qayg'u-xasrati, g'ami va omadsizligiga hamdard bo'lishda; muomala madaniyatida; chuqur bilim egasi bo'lishida; o'qituvchining ruhiy holatida (samimiylik xayrixohligi, olijanobligi); jamoa bilan ishlashda vaziyatni ijobiy tomonga san'atkorona yo'naltirishda namoyon bo'ladi.

Jamoani tashkil etish metodikasi. Sinf rahbari ishida o'quvchilar jamoasini shakllantirish markaziy vazifa hisoblanadi, chunki jamoada shaxsni tarbiyalashtarbiyaning etakchi prinsipidir. Bolalar jamoasini shakllantirish metodikasi hozirgi kunda ancha to'liq va mukammal ishlab chiqilgan. Bu metodikaning umumiy asoslari pedagogika kursida bayon etaman, jamoa va jamoada shaxsni tarbiyalash nazariyasiga tayanadi. Jamoa nazariyasi qoidalariga muvofiq uni yaratish metodikasi ishlab chiqilgan. Uning umumiy asoslari quyidagilardan iborat: talablar qo'yishi; faollarni tarbiyalash, o'quv

mehnat, ijtimoiy siyosiy va ommaviy madaniy faoliyatidagi istiqbollarni tashkil etish; sog'lom jamoatchilik fikrini shakllantirish, ijobiy an'analarni yaratish, va ko'raytirish.

Jamoani shakllantirish metodikasi va jamoada shaxsni tarbiyalash. O'qituvchi faoliyatida o'quvchilar jamoasini shakllantirish markaziy vazifa hisoblanadi.

Jamoa nazariyasi qonunlariga muvofiq uni yaratish metodikasi ishlab chiqilgan. Uning umumiy asoslari quyidagilardan iborat: talablar qo'yish, faollarni tarbiyalash, o'quv, mehnat, ijtimoiy-siyosiy va ommaviy-madaniy faoliyatdagi istiqbollarni tashkil etish sog'lom jamoatchilik fikrini shakllantirish, ijobiy an'analarni yaratish va ko'paytirish.

Jamoada o'quvchilarni o'rtoqlik va do'stlik hislarini tarbiyalash. Insonning ajoyib fazilatlaridan biri – do'stlikdir. Kishi kishiga do'st, o'rtoq va birodar – bu axloqiy prinsip, kishilar o'rtasida insonparvarlik munosabatlari va o'zaro hurmat demakdir. Do'stlik bor joyda mehr-muhabbat, vafo, sadoqat, samimiylilik, adolat, haqiqat qaror toradi, bu esa insonning qalbiga, ruhiga, tafakkuriga ijobiy ta'sir ko'rsatib, yaxshilikka undaydi. Maktab, oila va jamoatchilik hamkorligi. Bolalarni barkamol inson qilib tarbiyalashda maktabning oila va jamoatchilik bilan bo'ladigan aloqalarini yo'lga qo'yish muhim shartdir. Shuning uchun ham ota-onalar o'rtasida pedagogik metodik tashviqotlarni olib borish maktabning ijtimoiy hayotida ota-onalar ishtirokini ta'minlash ayniqsa muhimdir. Boladagi juda ko'p sifatlarga oilaviy tarbiya orqali asos solinadi, shakllantiriladi. Bunda shu narsaga e'tibor berish kerakki, oilaning o'zi yolg'iz komil insonni tarbiyalab chiqishi juda qiyin, maktabdagi ijtimoiy tarbiya oila tarbiyasini to'ldiradi.

Tadqiqotlar sohasida ilmiy mushohada va ilmiy tahlil masalalari, yangi g'oyalarni shakllantirish. Boshlang'ich ta'limda tadqiqotlar metodlarining darajalari va yondashuvlari. Boshlang'ich ta'limda fanlarni o'qitishda didaktik tamoyillari, uslublari hamda ularning xususiyatlari.

Boshlang'ich ta'limda o'qitiladigan fanlarning nazariy asoslari, boshlang'ich ta'lim konsepsiyasini bilishi, umumiy ilmiy uslublar, boshlang'ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o'qitish, shuningdek tarbiyaviy ishlarni tashkil etish metodikasini tashkil etish yo'llari. Boshlang'ich ta'limda o'qitiladigan fanlarning tadqiqot uslublari va yondashuvlari. Boshlang'ich ta'limda tadqiqotlar jarayonida ilmiylikka asoslangan xulosalarni chiqarish. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi bo'yicha ma'lumotlarni jamlash va klassifikatsiyalash, ularni qiyosiy va ilmiy tahliliy taqqoslash, solishtirish, olingan xulosalarni ilmiy ravishda bayon eta olish, ilmiylik nuqtainazaridan yondashib didaktik tamoyillarni chuqur anglagan xolda xulosalash.

Boshlang'ich ta'limning metodologik masalalari. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi bo'yicha tadqiqot olib borishda material yig'ish, tahlil qilish, bir tizimga keltirish. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi bo'yicha tadqiqotlar va ilmiy tadqiqot faoliyatining amalda qo'llanilishi.

Tadqiqot jarayonida ilmiy farazlarni belgilash, tadqiqot natijalarini aniqlash, ilmiy xulosalarini asoslab bera olish, ilmiy tavsiyalarni ilgari sura olish layoqatining mavjudligi, tarixiy tahlil jarayonida yangi ilmiy qarashlar va yangi g'oyalarni shakllantira olish.

Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish, tadqiqot natijalarini tahlil qilish. Boshlang'ich ta'limni o'qitishda didaktik tamoyillar. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi bo'yicha tadqiqotlarda adabiyotlar bilan ishlash. Boshlang'ich ta'limda matematik uslublar. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi bo'yicha tadqiqotlarida fanlararo yondashuv, integratsiya, innovatsiya. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

bo'yicha ilmiy tadqiqot ishlarini tashkillashtirish tamoyillari va vazifalari, tadqiqotlarning ilmiy metodologik jihatlarini.

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi bo'yicha tadqiqotlarni o'rganishda asos bo'luvchi manbalar xaqida tushuncha. Boshlang'ich ta'limning metodologik masalalari, boshlang'ich ta'lim konsepsiyasini o'rganish, tahlil qilish, xulosa chiqarish.

Tadqiqotlarni samarali olib borish muammolari, ilmiy ishlarni yozish usullari. Tadqiqot mavzusini tanlash, mavzuning o'rganilish darajasini aniqlash, ish rejasini tuzish. Topilgan dalillarni tanlash va reja bo'yicha joylashtirish. Boblarni tuzish va joylashtirish usullari. Asosiy qismning yozilishi. Kirish va xulosa qismlarining yozilishi. Tarix fani tadqiqotlarida ilmiy ma'lumotnoma apparatining o'rni va ahamiyati. Sitata, izoh, ilova va qaydlarni to'g'ri tashkil etish usullari. Foydalanilgan adabiyotlarni matnga qayd etish tartiblari. Foydalanilgan manbalar va adabiyotlar ro'yxatining tuzilishi. Ishning betlarini raqamlash va mundarijasini to'g'ri tashkil etish.

Ta'lim tarbiya jarayonini tashkil etishning shakl, metod va vositalari haqida umumiy tushunchalarga ega ekanligi. Boshlang'ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o'qitish, shuningdek tarbiyaviy ishlarni tashkil etish metodikasining ilmiy tadqiqotlarini amalga oshirish uslublari va tamoyillari metodikasining ilmiy tadqiqot metodlari va ilmiy tadqiqot bosqichlari, ilmiy tadqiqot o'tkazish shakllari, ilmiy-metodik tadqiqotlarga qo'yiladigan zamonaviy talablar.

Olimlarining boshlang'ich ta'limni o'qitishga oid qarashlari. O'quv jarayonining axborot ta'minoti va o'qitishning zamonaviy talablari. Zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishning shakl, metod va vositalari.

Boshlang'ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o'qitish bo'yicha qo'llanadigan ilmiy bilish metodlarining ta'lim jarayoni samaradorligini ta'minlashdagi o'rni. O'quv mashg'ulotlari turlari va ularning o'quv jarayoniga tatbiq etilishi. Boshlang'ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o'qitishda o'qituvchining ilmiy-metodik, ijodiy yondashuvi va pedagogik mahorati.

Boshlang'ich sinfda ona tili, matematika, mehnat, tabiat fanlarini o'qitish metodikasi va zamonaviy texnologiyalar bo'yicha axborotlar oqimi va ularning tanlanishi. O'quv jarayonini loyihalashtirish, ilmiy-metodik

tadqiqotlarda izlanish, qidirish ishlarining tashkil etilishi, ilmiy-metodik tadqiqotlar va o'quv jarayonida ilmiy bilish metodlarining joriy etilishi. Mavjud bilim va ko'nikmalar asosida ilmiy tadqiqot ishlarini metodik jihatdan tashkil etish masalalari.

Tadqiqot natijalarini ilmiy jamoatchilikka tushuntira olish qobiliyati. Ilmiy nashrlarda e'lon qilgan ishlarning, jumladan, metodik qo'llanmalar va ishlanmalarning mavjudligi, xalqaro hamda respublika miqyosidagi ilmiy maqolalarning mavjudligi, xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy konferensiyalardagi ishtiroki va ilmiy ishlarining e'lon qilinganligi kabilar bilan aniqlanadi.

Baholash mezonlari

1. Mutaxassislik fanlaridan 50 ta test topshiradi.
2. Testlar kompyuterda topshiriladi.
3. Natijalar 100 ballik tizimda baholanadi.
4. Har bir to'g'ri javobga 2 balldan ajratiladi.
5. Test topshirish jarayoniga 1 soat 20 minut vaqt ajratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Мирзиёев Ш. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз (1-жилд). – Т.: Ўзбекистон. НМИУ, 2017. 592 б.

2. Мирзиёев Ш. М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови.-Тошкент.: Ўзбекистон. 2017.- 48 б.

3. Мирзиёев Ш. М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. - Тошкент.: Ўзбекистон. НМИУ. 2016. - 56 б.

4. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2016. - 76 б.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон Фармони. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида. (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами). – Т.: 2017.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ёшларни маънавий-ахлоқий ва жисмоний баркамол этиб тарбиялаш, уларга таълим-тарбия бериш тизимини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2018 йил 14 августдаги ПҚ-3907 қарори.

7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 21 апрелдаги ПҚ-2909-сон қарори.

8. Бошланғич таълим ва спорт-тарбиявий иш бакалавриат таълим йўналишининг малака талаблари – 5111700. – Т., 2018. – 34 б.

9. Александров Д.Н. Риторика. - М, 1999. - 534 с.

10. Davletshin M. G. Umumiy psixologiya. - Т., TDPU, 2002.

11. Do'stmuxamedova Sh.A., Nishonova Z.T., Jalilova S.X., Karimova Sh.K., Alimbaeva Sh.T. Yosh va pedagogik psixologiya.- T. TDPU, 2004.
12. Jumayev M.E. Matematika o`qitish metodikasi. (OO`Y uchun darslik).-Toshkent. "Turon iqbol" 2016 yil. 426 bet.
13. Jo'raev T. va boshqalar. Oliy matematika asoslari. 2-tom. T.: «O'zbekiston». 1999. 446 b.
14. Jo'raev T. va boshqalar. Oliy matematika asoslari. 1-tom. T.: «O'zbekiston». 1995. 446 b.
15. Ikromova R., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Shodmonqulova D. (4-sinf uchun darslik). –T.: O'qituvchi, 2013. -190 b.
16. Ivanov I., Zufarova M. Umumiy psixologiya.- O'z.FMJ, 2008.
17. Mavlonova R.A., To'raeva O., Xoliqberdiev K.M. Pedagogika.- Toshkent,O'qituvchi 2008-yil
18. Mavlonova R.A, Sanaqulov X.R, Xodiyeva D.P. Mehnat va uni o`qitish metodikasi O`quv qo`llanma.- TDPU nashri, 2007 yil.
19. Maxsudova M.A. Muloqot psixologiyasi. T., 2006
20. Nishonova Z.T., Alimova G. Bolalar psixologiyasi va uni o`qitish metodikasi. - T. TDPU, 2005.
21. Nishanova Z. Psixik taraqqiyot diagnostikasi. T., TDPU, 2004
22. Nishonova Z.T., Tulyaganova Sh.T., Ubaydullaev A.X. "O'smirlik davrida o'quvchi holatining namoyon bo'lishi".T.TDPU, 2009.
23. Педагогика назарияси ва тарихи. 1-қисм: Педагогика назарияси. (М.Х.Тохтаходжаева ва бoshqalar) –Т.: "IQTISOD-MOLIYA", 2007.–380 б.
24. Педагогика: Учеб. пособие для студентов пед. институтов /Под ред. Ю.К. Бабанского. – М: Просвещение, 1983.- 600 с.
25. Садыкова А.В. Методика преподавания математики. Учебник.- Т.: Турон-Иқбол, 2011. –336 с.
26. Safarova R., G'ulomov M., Inoyatova m. Savod o'rgatish darslari. 1-sinf o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma.-T.: "Tafakkur", 2012.-141 b.
27. Sanaqulov X., Xodiyeva D., Sanaqulova A. "Mehnat ta'limi" 2-sinf darsligi. T., "Sarq" 2016 yil.
28. Sanaqulov X., Xodiyeva D., Sanaqulova A. "Mehnat ta'limi" 3-sinf darsligi. T., "Sharq" 2016 yil.
29. Таджиева З.Г., Абдуллаева Б.С., Жумаев М.Э., Сиделникова Р.И., 1.
30. Халиков А.А. Педагогик маҳорат. Дарслик. - Т.: IQTISOD-MOLIYA, 2011. 424 б.
31. Xoshimov K., Nishonova S., Inomova M., Hasanov R. Pedagogika tarixi.- -T.: O'qituvchi, 1996.
32. Qosimova K., Fuzailov S., Ne'matova A. Ona tili (2-sinf uchun darslik). – T.:Cho'lpon, 2013. 127 b.
33. Qosimova K., Matjonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Sariyev Sh.
34. G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Shermatova U. 4-sinfda ona tili darslari. -T.: O'qituvchi, 2003.

35. G'afforova T., G'ulomova X. 1-sinfda o'qish darslari. –T.: Sharq, 2003. – 126 b.

Elektron ta`lim resurslari

1. www.childpsy.ru
2. www.edu.uz
3. www.flogiston.ru
4. www.pedagog.uz
5. www.psychology.uz
6. www.psychology.net.ru
7. www.psycatalog.ru
8. www.psychology.net.ru
9. www.tdpu.uz
10. www.Ziyonet.uz
11. [tdpu-INTRANET. Ped](#)